

Strömsholm

Intill boplatsen Sofielund

Arkeologisk förundersökning

Fornlämning boplats Kolbäck 380
Strömsholm 8:60
Kolbäcks socken
Hallstahammars kommun
Västmanlands län

Maud Emanuelsson

Strömsholm

Intill boplatsen Sofielund

Arkeologisk förundersökning

Fornlämning boplats Kolbäck 380
Strömsholm 8:60
Kolbäcks socken
Hallstahammars kommun
Västmanlands län

Maud Emanuelsson

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2016

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

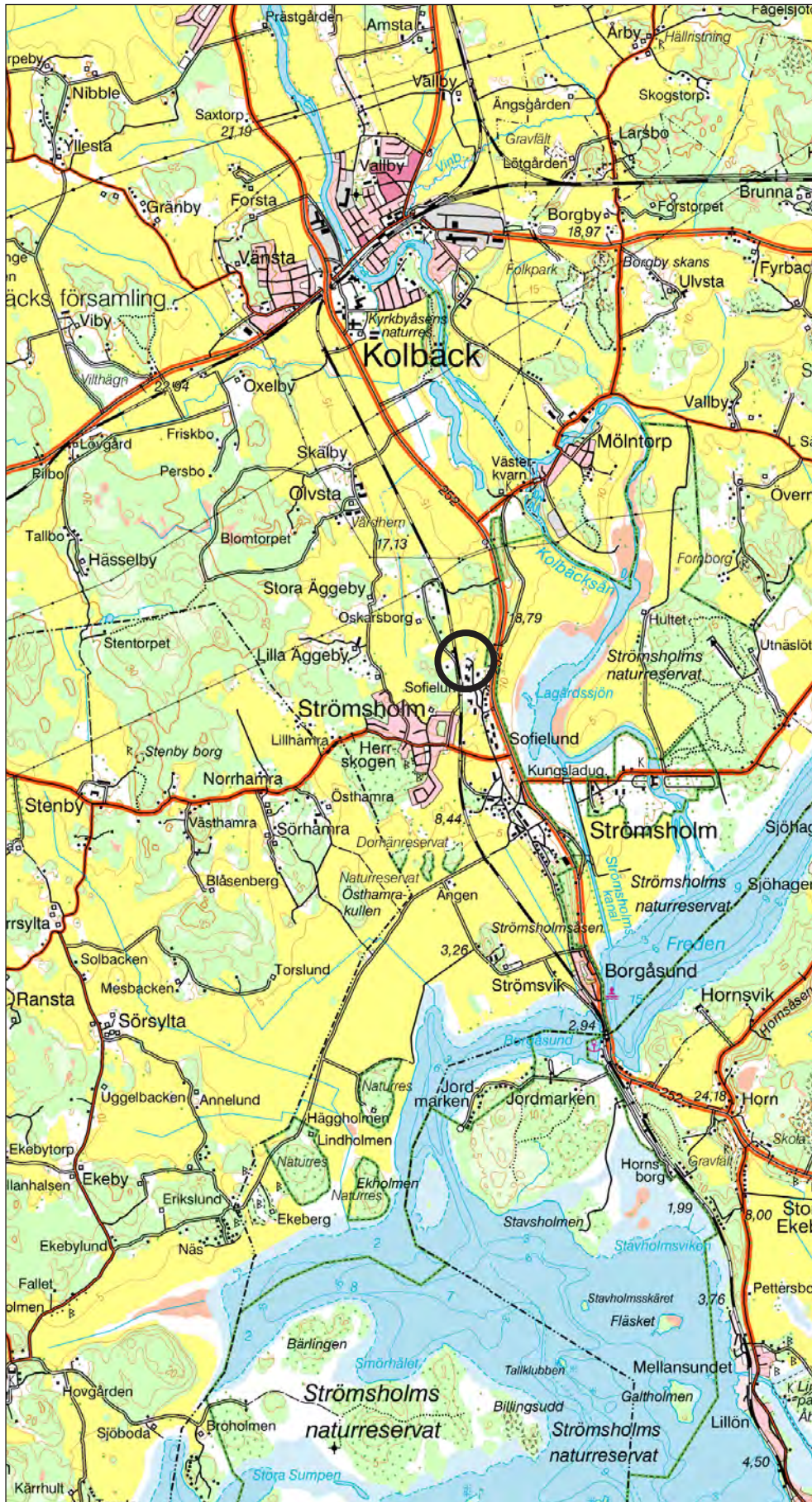
Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande MS2012/02954.

ISBN 978-91-7453-568-6

Tryck: JustNu, Västerås 2016

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	6
Syfte.....	6
Metod och genomförande	6
Topografi och fornlämningsmiljö.....	6
Undersökningsresultat.....	8
Utvärdering.....	8
Referenser.....	10
Tekniska och administrativa uppgifter	10
Bilaga: Schakttabell	11

Figur 1. Utdrag ur digitala Gröna kartan. Platsen för förundersökningen är markerad med en svart cirkel. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har efter beslut av Länsstyrelsen i Västmanlands län utfört en arkeologisk förundersökning. Undersökningsområdet uppgick till cirka 3 500 m² och låg inom fastigheten Strömsholm 8:60 i Strömsholms tätort i Kolbäcks socken, Hallstahammars kommun. Markägare, uppdragsgivare och kostnadsansvarig var det privata företaget Strömsholms fastigheter 2.

Undersökningsområdet låg endast 50 meter från boplats Kolbäck 380. Den delundersöktes arkeologiskt 2005 och resultaten visade på bebyggelse från sen vikingatid och tidig medeltid samt 1500-tal (Lihammer 2008).

Det framkom inget av antikvariskt intresse inom ramen för den arkeologiska förundersökningen. Endast fältarbetets etapp 1 genomfördes.

Bakgrund

Fastighetsbolaget Strömsholms fastigheter 2 planerar att bygga bullervall, carport, sophus och parkering samt anlägga väg i Strömsholm, Hallstahammars kommun. Området tangerade en förhistorisk boplatz som undersöktes 2005 och av den anledningen beslutade Länsstyrelsen i Västmanlands län om en arkeologisk förundersökning. Länsstyrelsen utsåg Stiftelsen Kulturmiljövård som utförare. Strömsholms fastigheter 2 var uppdragsgivare och kostnadsansvarig.

Syfte

Förundersökningen var uppdelad i två steg med var sitt syfte. *Steg 1* innebar att fornlämningen skulle avgränsas, det vill säga att fastställa fornlämningens utbredning inom arbetsområdet. *Steg 2* skulle klargöra fornlämningens karaktär, komplexitet och datering samt ta tillvara fornfynd.

Resultatet skulle av länsstyrelsen kunna användas som besluts- och planeringsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning. Målgrupper för förundersökningen var därför främst länsstyrelsen och uppdragsgivaren.

Metod och genomförande

Förundersökningen skulle genomföras i två steg, inklusive en avstämning med länsstyrelsen och uppdragsgivaren mellan de två stegen. Vid avstämningen gavs uppdragsgivaren möjlighet att ta ställning till om man ville fortsätta bekosta den arkeologiska förundersökningen alternativt avbryta.

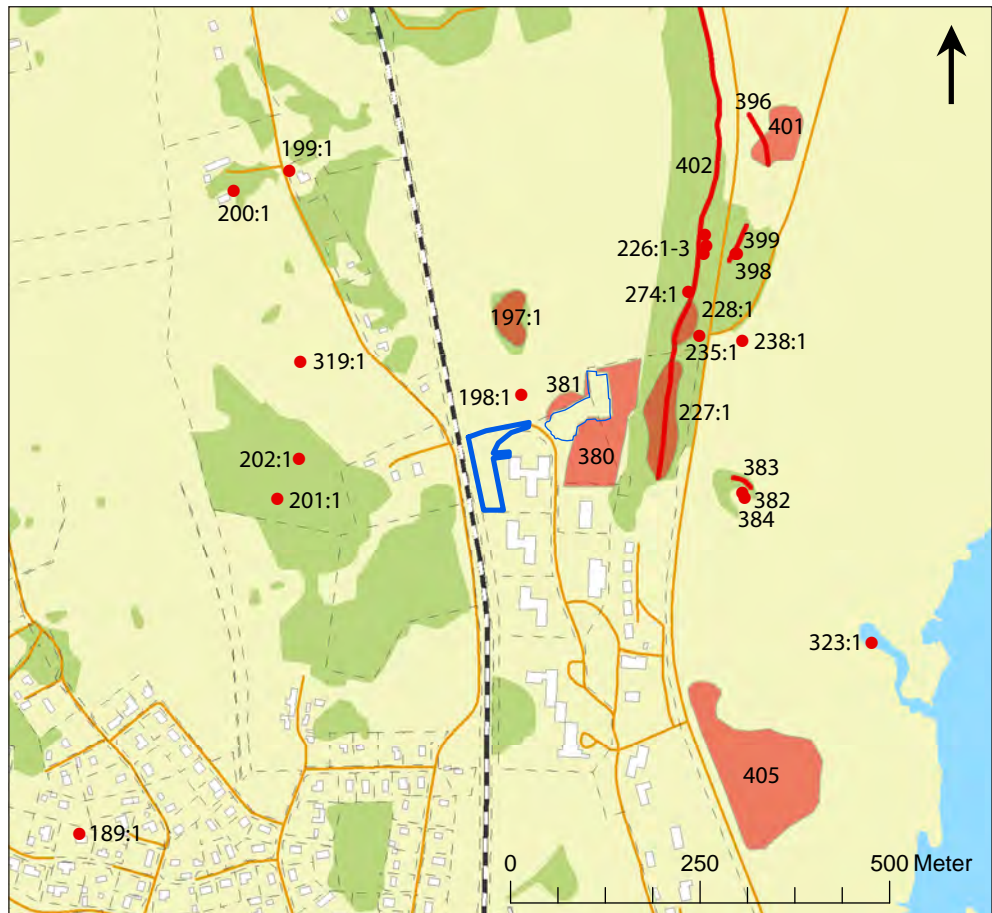
Steg 1 innebar att sökchakt grävdes med hjälp av grävmaskin. Totalt grävdes 14 schakt med en sammanlagd yta av 265 m². Schakten placerades med jämna mellanrum över hela undersökningsområdet. Schakten var mellan 5 och 11 meter långa och cirka 2,5 meter breda. Djupet var 0,40–0,50 meter. Schakten markerades på en karta i skala 1:500 och digitaliserades i efterhand.

Efter sökschaktningen hölls en avstämning per telefon mellan Stiftelsen Kulturmiljövård och länsstyrelsen. Då ingen fornlämning påträffades utgick *steg 2*.

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet är beläget i den norra utkanten av tätorten Strömsholm och består av flack före detta åkermark, drygt 10 meter över havet. Undersökningsområdet angränsar i väster till ett järnvägsspår. I öster löper Strömsholmsåsen. Fornlämningens bildning närmast undersökningsplatsen domineras av gravar, gravfält och sentida lämningar. Gravarna är koncentrerade till Strömsholmsåsen samt till impediment i det annars flacka landskapet.

Vid en arkeologisk undersökning som genomfördes 2005 på angränsande fastighet påträffades bebyggelse från sen vikingatid och tidig medeltid samt husrester och ugnar, varav en tegelugn, som sannolikt var från 1500-talet. Lämningarna bedöms som unika för Västmanland, där ytterst få lämningar efter profan medeltida bebyggelse på landsbygden, varit föremål för arkeologiska undersökningar (Lihammer 2008).

Figur 2. Registrerade fornlämningar i närheten av undersökningsområdet markerade på digitala Fastighetskartan. Förundersökningens utbredning är markerad med en kraftig blå linje. Den del av boplatsen RAÄ 380 som undersöktes arkeologiskt 2005 har markerats med en tunn blå linje. Skala 1:10 000.

Kolbäcks socken

RAÄ nr	Typ
189:1	Fornlämningsliknande lämning, möjligen stensättning
197:1	Gravfält bestående av 10 stensättningar
198:1	Fornlämningsliknande lämning, möjligen stensättning
199:1	Fornlämningsliknande lämning, möjligen stensättning
200:1	15 skålgropar
201:1	Stensättning
202:1	Stensättning
226:1-3	3 stensättningar
227:1	Gravfält bestående av 1 hög och 24 stensättningar
228:1	Gravfält bestående av 10 stensättningar
235:1	Milstolpe
238:1	Fyndplats för skelett
274:1	Minnessten, sentida
319:1	20 skålgropar
323:1	Källa, plats med tradition
380	Boplats
381	Gjuteri
382	Stensättning
383	Stridsvärn från nyare tid
384	Stensättning
396	Färdväg, del av övergiven landsväg
398	Vägmärke, väghållningssten
399	Färdväg, del av övergiven landsväg
401	Lägenhetsbebyggelse efter torp
402	Färdväg, delvis vägbank, delvis hälväg
405	Tegelindustri

Tabell 1. Registrerade lämningar markerade i figur 2.

Undersökningsresultat

Inget av antikvariskt intresse framkom. Samtliga 14 sökschakt bestod av en fyllning av matjord och opåverkad undergrund i form av lera. I vissa fall var leran uppblandad med sand. I matjorden påträffades två små fragment av tegel.

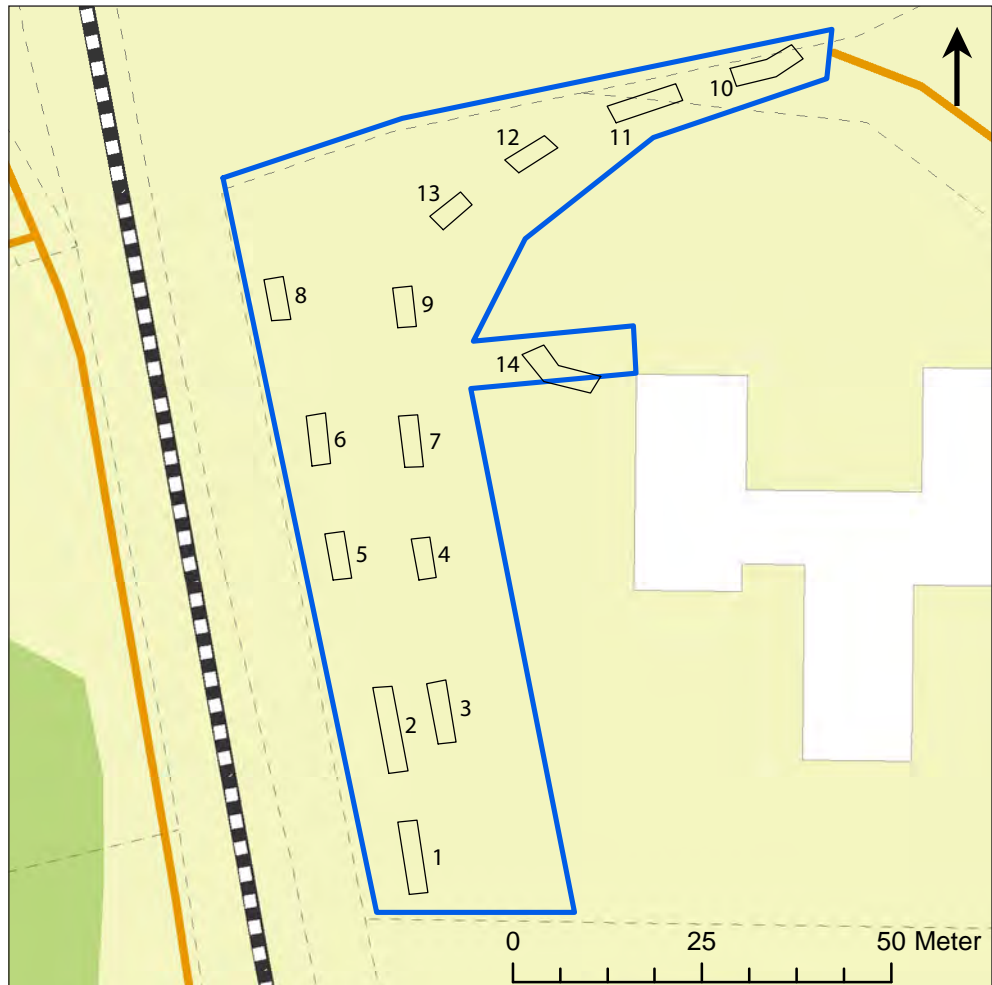
Utvärdering

De sen vikingatida och tidig medeltida lämningar som undersökts inom boplatz Kolbäck 380, mindre än 50 meter öster om sökschakten, har ingen utbredning inom 2016 års undersökningsområde. Boplatzen, som delundersöktes 2005, avgränsades inte åt väster (eller åt norr och söder). Någonstans mellan de två undersökningsområdena finns således den västra gränsen för bebyggelsen. En trolig gräns är den topografiska skillnad som finns mellan de två undersökningsområdena. 2005 års undersökningsyta låg delvis på impediment, framför allt den del som angränsar till 2016 års område. Det är därför troligt att det finns fler boplatzlämningar på den del av impedimentet som ligger mellan de två undersökningsområdena och att det i den flacka före detta åkermarken inte finns några boplatzlämningar.

Därmed är det inte sagt att ytan med sökschakt inte har varit en del av bebyggelsen. Den har med stor sannolikhet ingått i den sen vikingatida och tidig medeltida bebyggelsen, men kanske snarare i form av odlingsmark. Resultaten från 2005 visade att de östra delarna av det undersökningsområdet och fram till Strömsholmsåsen hade betydande problem med översvämningar. Det är först under sen tid som området brukats som åkermark. Under sen vikingatid och medeltid bör marken där ha varit våtmark eller möjligen ängsmark (Lihammer 2008:15). Då är det rimligt att odlingsmarken låg öster om bebyggelsen, det vill säga där bland annat 2016 års undersökningsområde ingår.

Figur 3. Vy mot undersökningsområdets nordöstra del före sökschaktning. Bakom grusvägen centralt i bilden ligger impedimentet med boplatz Kolbäck 380. Foto från väster av Maud Emanuelsson.

Figur 4. Schaktplan. Skala 1:1 000.

Figur 5. Vy över söksbakt 1–9. Undersökningsområdet var täckt med påförd massor. Inför fältarbetet schaktades den påförd jorden ihop till stora jordbögar. Foto från norr av Maud Emanuelsson.

Referenser

Lihammer, Anna. 2008. *Sofielund. Bebyggelse lämningar från sen vikingatid och medeltid.* Arkeologisk särskild undersökning. RAÄ 380 och 381. Strömsholm 8:2 och 8:54. Kolbäcks socken. Hallstahammars kommun. Västmanland. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2008:40. Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:	16111
Länsstyrelsens dnr och beslutsdatum:	431-3767-2016, 2016-09-15
Uppdragsgivare:	Strömsholms fastigheter 2
Personal:	Maud Emanuelsson (projektledare) Anna-Lena Hallgren
Landskap:	Västmanland
Län:	Västmanland
Kommun:	Hallstahammar
Socken:	Kolbäck
Fastighet:	Strömsholm 8:60
Fornlämning:	Kolbäck 380
Kartblad, Ekonomisk karta:	11G0e SÖ
Typ av undersökning:	Arkeologisk förundersökning, etapp 1 och 2
Undersökningsperiod:	6 oktober 2016
Undersökt yta:	265 m ²
Dokumentationshandlingar:	Förvaras hos Västmanlands läns museum (2 digitalfoton).
Fynd:	–

Bilaga: Schakttabell

Schakt nr	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undergrund	Kommentar
1	9,7	2,5	0,5	Lera.	Matjord. 4 större stenblock i lera, minst 0,6 meter i diameter, varav en plockades bort.
2	11,5	2,5	0,5-0,7	Lera.	Matjord. Ett mycket litet tegelfragment i matjorden.
3	8,0	2,5	0,5	Lera med inslag av sand.	Matjord. En 0,6 meter i diameter stor sten togs bort ur undergrunden. 2 dräneringsschakt.
4	5,5	2,5	0,5-0,6	Lera med inslag av sand.	Matjord.
5	6,2	2,5	0,5	Lera med inslag av sand.	Matjord.
6	6,6	2,5	0,5	Lera.	Matjord.
7	6,8	2,5	0,5	Lera.	Matjord.
8	5,5	2,5	0,5	Lera.	Matjord. En 0,5 meter i diameter stor sten i lera.
9	5,2	2,5	0,5	Lera.	Matjord.
10	8,8	2,5	0,45	Lera.	Matjord. Ett mycket litet tegelfragment i matjorden.
11	9,5	2,5	0,45	Lera.	Matjord.
12	6,0	2,5	0,45	Lera.	Matjord.
13	5,0	2,5	0,45	Lera.	Matjord.
14	11,0	2-2,5	0,45	Lera.	Matjord.